

Na počitnicah.

Spisal A. Planinec.

Bilo je proti koncu meseca julija in pripékala je huda vročina, ki se je v tesnih mestnih zidovih čutila še mnogo huje. Želel sem se na kmete in tudi zdravnik moj mi je svetoval, naj se odtrgam za nekaj tednov svojim poslom ter se sploh kje v zdravem vzduhu odpočijem od telesnega dela in duševnega napóra.

Mlad odvetnik sem bil in vedno me je še kaj zadržavalo. Mislil sem si, ako sam ne preučim vsake pravde in pravdice in je ne predelam po dvakrat in trikrat, izgubil bodem že dobro svoje imé. Vendar sem napósled sklenil, da odidem kam na kmete, samó vedel še nisem, za kateri kraj bi se odločil. V kako letovišče, kamor si hodijo navadno mestni ljudje iskat mirú in dobrega vzduha, nisem nikakor hotel iti. Tu bi videl zopet le tiste puste obraze, kakor v mestu, in človek je prisiljen na kmetih, čeprav tega ali ónega komaj pozna od prej, pridružiti se jim, drugače ga imenujejo čudáka in samotarja. Hotel sem iti kam v kako samotno pogorsko vas, kjer ne bi našel znanih ljudi, a tudi ne pogrešal vsaj nekaj navajene ugodnosti.

Sedél sem po vročem in soparnem dnevi sam na znanem mestnem gostilniškem vrtu za mizo pred kupico piva. Zapalil sem si smodko in gledaje za izgublajočim se dimom, premišljeval sem, kako se pač razmotajo stvari v Bolgariji in kako pač se zvršé volitve v češki deželni zbor. Predelal sem v duhu že skoro vso politiko in že so se mi zopet silile v glavo pravde, ker sem nekaj miz od sebe videl svojega koncipijenta drugu svojemu razlagati menda kako zanimivo pravniško vprašanje.

»Čòp!« tleskne me zdaj nekdo z mehko roko po rami in mi zakliče s prijaznim veselim glasom:

»Na zdravje, doktor! — Ej, Mirko Robin, kako se ti že kaj godí? Bog védi, koliko časa te že nisem videl!«

Ozrem se in vidim pred sábo skrbno obrit, širok obraz.

»Glej ga, zdaj me pa še ne poznaš več! Matevž Kotar sem, tvoj . . . .« reče.

»Matevž?« sežem mu v besedo. »Za vřaga, da bi te res skoro ne bil spoznal. Saj si se pa tudi izpremenil, odkar si župnik. No, in minilo je menda tudi že pet let, kar se nisva videla.«

Sédeva za mizo.

Z Matevžem sva bila od mladih nog najboljša prijatelja in tudi pozneje se nisva odtujila. Ko sem bil še dijak na Dunaji, obiskal sem ga gotovo, če sem prišel skozi Ljubljano, in pozneje me je tudi on večkrat posétil v Ljubljani. A zadnja leta, odkar je Matevž postal župnik nekje ob hrvaško-kranjski meji, nisem ga pač že dolgo videl, ker ni premnogokrat prihajal v Ljubljano, kamor mu je bilo predaleč.

Povedala sva si kmalu to in óno, kar sva doživela v teh petih letih. Napósled se je zasukala govorica tudi na to, da bi šel rad kam na počitnice.

»Nikamor drugam ne pojdeš, ampak k mēni prideš. K mēni na Tolsti Vrh ne zajde nikdar noben turist, kajti dolenjske železnice nam nečejo narediti in peš hoditi se ti turisti kmalu naveličajo. Lep in prijazen kraj je pri mēni. Če se ti bode poljubilo iti kam v družčino, té tudi ni treba tako daleč iskati. V Metliko ali Črnomelj imaš z dobrim konjem debelo uro in z mojo kobilico se popeljeva zdaj k temu, zdaj k ónemu mojih tovarišev. Kuharica moja bode pa skrbela za tvoje telo, in da se ti ne bode godilo slábo, evo ti mene!« sklene smeje se.

Vesel sem vsprejel to ponudbo. Obljubil sem mu, da v enem tednu gotovo pridem . . . .

Po ne baš prijetni dolgi vožnji sem dospel res nekega večera na Tolsti Vrh. Solnce je že zašlo in, ko se je voz ustavil pred župnikovim dvorom, bila je že tema, da nisem videl nič, kakšen je kraj.

Veselja prijatelja svojega vam ne morem opisati. Kakor v triumfu me je peljal v hišo, skrbel, da sem hitro dobil svojo prtljago v sobo ter se lahko preoblekel in otresel cestni prah dolge poti, in ko sem zopet prišel k njemu, čakala naju je že večerja. —

Izvrstno sem spal prvo noč. Zjutraj na vse zgodaj so me prebudili cerkveni zvonovi in zvončki govedi, ki je odhajala na pašo. Vstal sem in se počasi oblekel. Pogledal sem skozi okno in krasen je bil ta kos svetá, oddaljen od mestnega hrupa in prahú. Župnikov dom in župna cerkev sta stala na nevisokem holmu, ob vznožji in v dolini je bila vas in daleč na okoli po nizkih zelenih gričih sem videl bele hišice. V klanci sem ugledal tudi dvoje večjih poslopij. Obe sta bili zidani v dve nadstropji in kakor mi je povedal Matevž, bilo je jedno vaška šola, drugo od prvega kakih dvesto korakov oddaljeno, ob véliki cesti, katera je držala čez klanec, ležeče pa največja in najboljša gostilna daleč na okoli. Reklo se je tam »na Klanci« ali pa tudi »pri Vrabci«.

Na Tolsti Vrh sem prišel v ponedeljek zvečer. Dvakrat sva se peljala z Matevžem obiskat druga dva župnika, ostala dva dni pa sem

sam hodil okoli ali si vzel kako knjigo, ali kakšen časopis in šel v hladno senco na župnikov sadni vrt.

Na Klanci nisem še bil, niti »pri Vrabcu«, niti v šoli, dasiravno sem takoj prvi dan sklenil iti obiskat rektorja tolstovrške akademije.

V soboto pri kosilu sem vprašal župnika, kdo je učitelj na Tolstem Vrhu.

»Učitelja in učiteljico imamo. Jutri po maši se bodeš lahko seznanil z njima. — Ob devetih je vélika maša, katero bom služil jaz, ob sedmih pa je tiha, katero daruje upokojeni župnik Janez, ki se z Volčjega Potoka pripelje vsako nedeljo na Tolsti Vrh. Ti boš ob sedmih še gotovo spal.«

Razumel sem ga in mu takoj obljubil, da bom na vsak način pri véliki maši in pridigi.

Po kosilu je šel prijatelj Matevž v svojo sobo, pripravljat se za juternji govor v cerkvi, in pozneje, rekel je, ima izpoved. Bil sem navezan za danes popóludne sam na sebe in ko se mi je ležanje in čitanje v sencina vrtu že zdelo predolgočasno, sklenil sem iti na Klanec »k Vrabcu.«

Gospodar na Klanci mora biti bogat, mislil sem si, ko sem se bližal gostilni, ker ne le hiša je bila lepo zidana, tudi vsa gospodarska poslopja so bila velika in prostorna in sadni vrt za hišo je bil še večji od župnikovega.

»Dober večer, gospod doktor Robin!« ogласi se mi zdaj znan glas s hišnega praga.

Pogledam možá, ki me pozdravlja, in spoznam v njem svojega klijenta, gospoda Luka Petrovca.

»Ali ste Vi tukaj posestnik, gospod Petrovec?« vprašam ga.

»Jaz, gospod doktor, in jako me veseli, da ste me prišli danes počastit. Že ves teden vem, da ste župnikov gost in željno sem pričakoval, da bi Vas kje srečal, gospod doktor!«

»Davno bi bil že prišel sam k Vam, gospod Petrovec, a ni v sanjah bi si ne bil domišljeval, da najdem tu na Klanci Vas posestnika.«

Zdaj je prišla tudi gospodinja in stopili smo v hišo. Gospodar in gospodinja sta bila sama prijaznost, in ko sem rekel, da pijem pivo rajši zunaj, pelje me gospod Petrovec na vrt v lôpo.

Lôpa je bila vsa v zelenji skrita in ko vstopiva, sedi s knjigo v roki za mizo mlado gosposki oblečeno déklè.

»To je starejšega mojega brata hči, moja netjakinja Milka, učiteljica tu v vasi.«

Poklonim se gospodični in se opravičujem, da jo motim tu v njeni samoti.

Gospodična Milka mi zagotavlja, da je le čitala in da je nikakor ne motim ter me je napósled prav pristrčno pozdravila.

Sedli smo vsi trije za mizo in vnel se je kmalu prav živahen pogovor. Čez nekoliko časa naju pustí gospod Petrovec samá in gospodična mi je povedala, da je bila prej pri sorodnikih v Ljubljani, ker sta ji roditelja pomrla že davno; da je že drugo leto tukaj učiteljica, odkar je prišla iz učiteljskega izobraževališča, in da je prav srečna tukaj pri svojem strijci, kateri ji je pravi oče.

Ko sem se okrepečal s pivom, sprehajala sva se po vrtu in zdajci naju zaloti noč. Poslovil sem se od prijaznega gospodarja in njegove gospodinje in pri slovesi prosil gospodično Milko, če smem priti še kdaj k nji v vas in se ž njo tako prijetno zabavati, kakor sem se danes.

»Prav veselilo me bode, gospod doktor, kadar nas obiščete,« rekla mi je in mi podala lépo belo rokó.

Milka je bila res lepó deklè. Nje prijazno smehljajoči obraz mi je bil vedno pred očmi, ko sem se vračal proti župnikovemu dómu. Pri večerji sem hvalil gospodu Matevžu Milko in tudi on je bil poln hvale o nji.

Prihodnji dan v nedeljo sem bil skoro ves dan z gospodično Milko skupaj. Seznanil sem se tudi z učiteljem in gospod Matevž je povabil gospoda Petrovca, njegovo netjakinjo gospodično Milko in gospoda učitelja na obed.

Po obedu je imel gospod Matevž opravilo v cerkvi in jaz sem šel z gospodično Milko proti Klancu. Sedla sva zopet v vrt in govorila in se zabavala, da sam nisem védel, kako mi je minil čas. Proti večeru je prišel prijatelj moj gospod župnik tudi »k Vrabcu«.

»Poglej, saj sem védel, kje naj ga iščem. Čakajte, čakajte, gospodična, Vi mi hočete prijatelja mojega sáma záse!« pretíl nama je šaljivo župnik.

Pogledal sem jo pri teh besedah župnikovih, tudi ona me je gledala, povabila oči in se zardela. Ko je pristopil še gospod Petrovec, pobegnila je, a mi smo sédli in zinili marsikatero pametno o politiki, letošnji létini in kupčiji.

Rèči pa moram, da sem bil jaz le nepazen poslušalec pri tem resnem zborovanji. Pušil sem svojo smodko in mislil, zakaj li se je zardela Milka in pobegnila.

Kmalu, ko se je zmračilo, šla sva z župnikom domóv in četudi sem prav še tako pazno gledal po vrtu in hiši, nikjer nisem mogel

zapaziti Milke, da bi se poslovil od nje. Ne vem, zakaj mi je bilo zaradi tega tako tesno okoli srca.

»No, Mirko, ti si tako zamišljen, kaj ti pa je? Pa ne, da bi se zaljubil v Petrovčevo Milko, v učiteljico?«

»Jaz, zaljubil?« vprašal sem presenečen. »Jaz sem že prestar za ljubezen.«

»No, no, prestar! Šestintrideset let imaš, kajti nekaj let si mlajši od mene. To še ni taka starost.«

»Ne vem, navajen sem že tako samskega življenja, da se mi kar čudno zdi, če mislim na ženitev. Sklenil sem že tudi davno, da ostanim tako, kakor sem,« odgovarjal sem župniku.

»Navadil se boš tudi še žene in prvi korak si že storil, kajti tega ne moreš tajiti, da ti Milka jako ugaja.«

»Ugaja mi, gotovo, saj je lepó in pametno deklè. Pa do danes še nisem bil zaljubljen in tudi ne vem, ali se sploh kdaj zaljubim.«

»Vsak človek je jedenkrat zaljubljen,« reče mi župnik prepričevalno.

Beseda dá besedo in razpravljala sva prav akademiško poglavje o ljubezni, dokler nama ne zastane beseda.

Jaz sem mislil na Milko in da sem mlajši, šel bi k nji pod okno in ji povedal, da jo ljubim.

Ljubil sem jo, čutil sem zdaj, kaj se pravi ljubezen, dasiravno do današnjega dne še nisem véroval, da je sploh ljubezen, in mislil, da je to le izmišljétina pesnikov in novelistov.

Drugo jutro sva se peljala z župnikom v jedno uro oddaljeno vas in pot naju je vodila čez Klanec. Milka je ravno stopila iz hiše, ko sva se peljala mimo.

»Pojdite z nama, gospodična Milka!« rečem ji, pozdravivši jo.

»Prav rada, a jaz moram v šolo,« odgovori mi ona.

Župnik je ustavil voz in rekel, da mora nekaj govoriti z gospodom Petrovcem. Tudi jaz sem skočil z vozá in Milki v pozdrav podal rokó.

»Zakaj ste se pa včeraj skrili, da se ni posloviti nisem mogel od Vas?« vprašam jo.

»Jaz sem bila na vrtu in dobro sem Vas videla, ko ste odhajali in zdelo se mi je tudi, da me iščete, a nalašč nisem prišla,« rekla mi je smeje se.

»Tako, tako, nagajali ste mi tedaj le,« rečem ji s prstom pretèč.

»No, pa saj niste hudi náme zaradi tega, gospod doktor?« reče mi in mi zvedavo pogleda v oči.

»Ali Vam je kaj na tem ležeče, če sem hud na Vas?« vprašam jo.

»Gotovo, gospod doktor, ali ste mi res zamerili zaradi tega?« izprašuje me skoro skrbno.

»Zakaj, gospodična Milka? Šalil sem se in še hud ne morem biti na Vas. — Danes po šoli pa smem zopet priti k Vam, kaj ne?« vprašam jo še, ko stopi župnik z gospodarjem čez prag.

Pokimala mi je le, podala mi roko, rekla, da se mora za šolo pripraviti in odšla v hišo. Poslóvila sva se z župnikom od gospoda Petrovca in zopet sedla na voz ter dalje drdrala po cesti.

Večer za večerom sem bil zdaj pri Petrovčevih na Klanci. Sprehajal sem se z Milko po vrtu, ali pa sva sedela v zeleni lópi in si vedela vedno kaj zanimivega pripovedovati. Ljubil sem Milko od dné do dné bolj, a zdel sem se nji nasproti kakor mlad, neizkušen fant. Tolikokrat sem sklenil, da ji povem, kaj čutim v srci zánjo, a kadar sem bil pri nji, molčal sem o notranjih svojih čustvih in nisem ji mogel govoriti o ljubezni.

Mesec avgust se je bližal svojemu koncu in dasiravno sem prej hotel v enem meseci biti zopet domá, vendar sem zdaj odlašal svoj odhod na negotov čas. Glavni vzrok je bil, ker sem gospodični Milki obljubil, da bodem še navzočen pri šolski veselíci o sklepu šolskega leta.

In konec šolskega leta je prišel!

Najprej smo bili vsi pri véliki maši, po maši smo šli v šolo, da so se tam pridnim in ubogim šolarčkom razdelila razna darila, in na to smo šli k Petrovcu, kjer je dobil vsak otrók nekaj krepčila. Opó-ludne pak smo imeli velik obed na Petrovčevem vrtu, h kateremu so bili povabljeni vsi vaški veljaki. Da so tam napijali in to osobito učitelju in učiteljici in župniku, ni mi treba praviti. Tudi mene sta počastila župnik in učitelj z napitnicama in se mi zahvalila za pri-spevek, katerega sem daroval v namen te slavnosti, da se je sploh le tako omogočila vsa slavnost, in zahvalila sta se mi za pogoščevanje, ker jaz sem jih namreč povabil vse denájnji dan k Petrovcu v gostí. Mislil sem že, da je konec napitnic, kar poprime še jedenkrat gospod župnik besedo in napije mèni in gospodični Milki. Govoril je v pri-meri in sklenil napitnico, dasiravno bodo mladina in roditelji Milko kot učiteljico in prijateljico vseh jako pogrešali, vendar on nama želí sreče v skupnem srečnem življenji. Splošno navdušenje se je oglasilo za temi besedami. Vsi so nama napijali, kakor bi bila ženin in nevesta. Jezen sem bil skoro, hud na svojega prijatelja, župnika Matevža, oso-bitno ko sem videl, kako je s tem govorom v zadrego spravil Milko, ki je sedela poleg mene. Oprostila se je, da gre in šla je s Petrov-

čevo gospodinjo v hišo. Kmalu na to je bilo tudi obeda konec. Poslovili smo se in komaj sem čakal, da sem zadnjemu stisnil roko.

Župnik Matevž je šel z drugimi gospodarji, ki so ga spremili domov, jaz pa sem šel čez Klanec v bližnji gozd.

Ležal sem nekaj časa v travi in premišljeval svoje življenje. Čutil sem se samega in zapuščenega, spomnil se Milke in kako bi lahko srečen bil z njo. Vleklo me je k nji. Vstal sem in šel na vrt, gotovo se nadejé, da jo najdem v lôpi.

Nisem se varal. Slonela je za mizo in zrla pred sé. Vstrašila se me je in se zardela, ko sem tiho prišel po mehki travi.

»Ali se me bojite, gospodična?«

»Ne, ali prikazali ste se tako nenadoma pred máno, da sem mislila, da vidim Vašo podobo le v živih sanjah.«

»Ali kdaj sanjate o méni?«

»Res, gospod doktor, ravno danes po nóci se mi je sanjalo o Vas«, in začela se je prav srečna smijati.

»Kaj pa se Vam je sanjalo?«

»Tega ne povem nikdar!«

»Nikdar?« vprašam jo. In če Vas prav lepó prosim?«

»Tudi ne, ne morem«, smijala se mi je.

»Gospodična Milka, veste, da bi Vam jaz rad nekaj povedal?«

Vprašujoče je obrnila váme oko.

»Milka, ali me morete ljubiti? Jaz Vas ljubim od vsega svojega srca. — Govôri, Milka, ali me ljubiš?« in primem jo za róko.

Ni se genila in tudi roké ni mi odtegnila; zdajci ji vidim solze na licih, objamem jo ter pritisnem na prsi.

»Zakaj imaš solze v očeh, draga moja Milka?«

»To so solze sreče, Mirko!« reče mi in se mi sramežljivo nasmehe.

Poljubim ji solze z očij, poljubim jo na rdeče ustnice in čutil sem se srečnega, da nikdar prej tako.

Povedal sem ji, da jo ljubim od prvega dné, ko sem jo videl, in tudi ona me je zagotavljala, da je takoj prvi dan nekaj posebnega čutila záme, česar prej ni še poznala.

»In zdaj mi li hočeš povedati, kaj se ti je danes sanjalo o méni?«

»Rada, dragi Mirko! Zdelo se mi je, da sem ležala v postelji in ti si k méni stopil in me poljubil, jaz pa sem se oklenila tebe ter te pritisnila na svoje prsi, kakor te zdaj-le.«

Smijala sva se in poljubovala. Zdaj zaslišiva bližajoče se korake, hitro jo še poljubim in Milka je odhitela, pustivši mene samega.

»Kam pa tečeš, Milka?« kliče ji Petrovčevka, katera je prišla proti lôpi z gospodarjem Petrovcem.

Milka pa ni hotela ničesa slišati.

Povedal sem jima jaz, kaj se je zgodilo med náma in da mi nista odrekla Milkine roke, veste lahko, ker mati Petrovčevka mi je rekla, da je ona to že davno prej vedela in vedno pričakovala.

Zvečer je prišel še župnik Matevž in tudi on je bil vesel sreče moje. Šel sem iskat Milke in našel jo v njeni sobi.

»Kolikokrat sem mislila tu na tebe, če sem bila sama«, rekla mi je. A že naju je klicala Petrovčevka, naj prideva doli, da naju hoče videti gospod župnik.

Jokal se je skoro od veselja prijatelj Matevž in prosil me je, naj se oženim tu na Tolstem Vrhu, da naju poročí on.

Rad sem mu izpolnil to željo. Rekel sem, da grem za kratek čas v Ljubljano, da tam uredim vse in se potem povrnem na Tolsti Vrh, kjer me poročí on z mojo nevesto, s predrago mojo Milko.

Konec je moje povesti.

Zdaj skoro vsako leto prihajam na Tolsti Vrh s svojo ženo Milko. Na Klanci je pripravljeno vedno za naju stanovanje. Tudi župnik Matevž, stari moj prijatelj, obišče naju vsakokrat, kadar pride v Ljubljano, in se vedno hvali:

»Ko bi mene ne bilo in bi te jaz ne bil pregovoril, da pridi na počitnice k méni na Tolsti Vrh, vidva bi se ne bila nikdar našla in nikdar ne bila srečna.«

»In ko bi Tolstega Vrha ne bilo, ne bilo bi tudi ne tolstovrškega župnika in učiteljice Milke na Tolstem Vrhu in potem tudi mene ne«, sklepal sem jaz logiko župnikovo in objel svojo ženico.

Leto dnij potem pa smo imeli zopet veliko slavnost na Klanci. Milka moja me je obdarovala s prvorojencem Milčkom, sinkom mojim, in krstil ga je najboljši moj prijatelj, župnik Matevž.

Kaj imenujemo bolezen uma?

Spisal dr. Karl vitez Bleiweis-Trsteniški.

Da živali, družno živeče, umoré bólne in slabotne tovariše, ki se v bóji za obstanek ne morejo več boriti, to je občeznano. In še dandanes nahajamo divja ljudstva, ki jednako ravnaajo s trpečimi ljudmi v svojih občinah. Omikani Evropljani se temu čudimo ter mislimo, da nadkrilujemo take divjake! Pa li v resnici? Nedavno